

Üres körök - diplomával

Lapunk már beszámolt a fiatal szakemberek helyzetével foglalkozó megyei népi ellenőri vizsgálatról. Ez az írás a felfedett tapasztalatokat próbálja továbbgondolni.

Erdemes lenne összehasonlítani, mennyit törődnek egy üzemben egy új, félmillió forint értékű géppel, és egy friss diplomással. A gépvásárlást többnyire műszaki, gazdasági és szervezési előtanulmányok előzik meg, jelentős a banknak, hogy néhány éven belül kifizetődik a vétel, hogy olyan terméket fognak gyártani, ami külföldön is versenyképes. Vagyis, ma már a legtöbb helyen árgus szemekkel figyelik a gépek sorsát. Ha például késik az építkezés, átmenetileg felállítják egy fészert is, csak termeljen, ha netán rosszul dolgozik, visszaküldik a feladónak, vagy pereinek.

Nemzeti ajándék

Szántsándékkal ecseteltük ilyen hosszan egy új gép sorsát, hogy könnyebb legyen a tagadhatatlanul profán összehasonlítás a friss diplomás első lépéseivel. Biztatgat is a kisördög, hogy táblázatba foglaljuk a gépeletrajz mondatait, és vele szembe írjuk az élő változat illyesfajta történetét: „Szóval, ön a fiatal kolléga? Van már frásztala? Talált magának valami munkát? Mit ugarsz, édes öregem, világmegváltás nélkül is utólr az előléptetés és a prémium!” — de mindezzel csak az ismert diagnózist erősítenénk.

Közgazdászok számítgatása nyomán sokszor leírjuk, hogy egy diploma 200—500 ezer forintba kerül, csak hogy míg a gépek árát egészenben, vagy részben használatjának kell leszurkolni, a diplomást többnyire a „Nekem kell!” felkiáltásra nemzeti ajándékként adják, és rendszerint a kutya se kérdezi, miként élnek azzal a tudással, amit az illető fejébe töltöttek. (Általános tapasztalat, hogy ahol az üzem áldozatot vállal a szakemberért, ösztöndíjjal segíti a képzést, ott többnyire végzettségének megfelelő feladatot is bíz rá.)

Szellemi és üzemi vakság

Immár talpára álltva szentségtörő példálózgatásunkat: mi lehet annak az oka, hogy elég sok helyen nem kamatoztatják okosan a tudást, miért kellene nem egy helyen ambíciót sorvasztó évek ahhoz, hogy egy fiatal diplomás kifuthassa formáját? Az okok között maiakat, de tegnapiakat is találhatunk.

Nem is oly rég például egy téglagyárban nem dolgozott mérnök. A több évezredes iparágat mindaddig tapasztalati úton irányították, amíg a szilikatkémia fel nem derítette azokat a törvényszerűségeket, melyek segít-

ségével minőségileg és mennyiségileg is alapvetően befolyásolható a termelés. De a megszokás is ellene hat a mérnöki beavatkozásnak. „Apám is így csinálta, most mért nem jó!”

Túlságosan leegyszerűsítene a témát, ha azt hinnénk, csupán valami maradiság gáncsolja a szellem szárnyalását. Egyetemet végzett szakemberek tucatjait alkalmazó üzemben is előfordul, hogy érzik valahol a feszültséget, csak éppen a feloldáshoz vezető kérdést nem tudják feltenni, és nem is gondolnak arra, hogy a választ mondjuk egy közgazdásztól, egy matematikustól, fizikustól, biológustól vagy épp vegyész-től várhatnák. Ez utóbbi három hivatás említése azért is időszerű, mert az ő elhelyezkedésük általában nehéz. Vajon az említett szellemi, üzemi vakság miatt, vagy azért, mert az igények téves becslése miatt sokat képeznek belőlük? Valószínű ez is, az is.

Visszacsatolás nélkül

Az utóbbi időben — bizonyára a társadalmi és gazdasági mozgások bonyolultabb válsága miatt — egyre többször észlelhető az emberhez hasonló feszültség a diplomák „piacán”. Például évek óta hiány van óvónőben, tanítóban, vagy számítógép-szakemberekben, ugyanakkor felesleg mutatkozik például vegyészekben (nem vegyész-mérnökökben!).

Egyetlen és még nem is a legfontosabb okát ragadjuk meg az efajta gondoknak: a főiskolák és egyetemek egyfajta felelősségét. Evtizedek alatt annyira megszokottá vált, hogy „valahol fenn” megmondják, mennyi a felvételi létszám, hogy hány mérnököt, tanárt, jogászt képezzenek, hogy az intézmények a diploma kiadásával többnyire elintéztnek vélik feladatukat. Ha azt állítanánk, hogy rossz a kapcsolatuk az élettel, bizonyára tiltakoznának, felsorolva az ilyen-olyan szerződéseket, együttműködést egyetem-üzem, főiskola—iskola stb. között. Azt viszont állítjuk, hogy ebben a kapcsolatban lyukak vannak. Alig néhány egyetem (értsünk alatta mindenfajta felsőfokú tanintézetet) tud csak végzettséggel soráról, arról, hogy hol és miként váltak be hallgatói. Nemcsak a felvételi létszám, de az egyetemi tananyag, a továbbképzés meghatározásából is többé-kevésbé hiányzik a visszacsatolás, a végzettek nélkülözhetetlen tapasztalata.

A főhatóságnak nem szokás jelenteni: „Kérem, ezen a helyen nincs rá szükség!” — az egyetemnek viszont nyugodtan elmondhatná minden volt hallgató, s ha tömeges jelenségről van

szó, az orvoslási lehetőségeket is könnyebb lenne megtalálni.

Agyak — parlagon

A Csongrád megyei népi ellenőrök 1500 frissen végzett szakember kikérdezésével kimutatták például, hogy közülük minden ötödik-hatodik az első év után nem végzettségének megfelelő munkakörben dolgozik. A már említett három, nem éppen kápos hivatást adó TTK-sok körében 31 százalék ez az arány, ugyanakkor a jogászoknál, gyógyszerészeknél elenyésző. Meglepő viszont a nagy eltérés az egyetemet, illetve főiskolát végzett tanárok munkahelyi elégedettsége között. Az előbbieket között háromszor annyi a parlagon hagyott agy, mint az utóbbiaknál, pedig többnyire a bölcsészek választanak kedvükre való, nem pedagógusi pályát, mennek el műfordítónak, tolmácsnak, idegvezetőnek, újságírónak, s ezek az állások jobban is fizetnek, mint az anyagilag még mindig elmaradott pedagógusi pálya. Mi lehet akkor a nagy különbség oka? Adódhat ez csupán az eltérő oktatásból, a gyakorlati foglalkozások jelentős különbségéből, vagy valami másfajta hivatástudati felkészítésből? Nem tudni.

Meglepő, hogy a Szegedről immár Győrbe költözött Közlekedés és Távközlési Műszaki Főiskola vasúti tagozatán végzetek 64, azaz hatvannégy százaléka vállalta, hogy nem képzettségének megfelelő munkát végezhetnek vele — pedig 60 százalékuk a MÁV ösztöndíjasa volt! Úgy tűnik, itt az oktatás még kiforratlan, és a MÁV sem készült fel a fiatal szakemberek fogadására. Így aztán bár névleg hároméves a képzés, a munkahelyen, szinte a krampásolástól kezdve, minden lépcsőfokot megmászhatnak velük, s csak két-három év után — vagyis, ténylegesen öt-hat éves képzéssel — kerülnek olyan helyre, ahol tudásukra tényleg szükség van. Erdemes megemlíteni, annak ellenére panaszkodtak ilyen hihetetlenül magas arányban a felsőfokú vasútforgalmi technikusok, hogy kezdő fizetésük jócskán meghaladja a legtöbb egyetemet végzettét. Vagyis, a MÁV fizet, csak éppen miért? Mint azt már a volt bölcsészekkel kapcsolatban érintettük, az elégedetlenségnek, annak, hogy nem a tudásának megfelelő helyen dolgozik a fiatal szakember, önmaga is oka lehet. Oka lehet, mert tévedett a pályaválasztásnál, s mindenre vállalkozik, csak a képesítésének megfelelő munkára nem, s oka lehet azért is, mert úgy gondolja, hogy egyetlen helyen, például Budapesten, vagy Szegeden lehet igazán boldog ember.

Születéshelyi kiváltság?

Mindennemű vitafórumot, még a humoreszkeket is megjárta ez a téma — nem sok eredményel. Például a 2 szegedi általános iskolai tanári állásra most is 35, míg a megye többi 42 állására 29 tanár pályázott. Ugyanakkor, ha megvizsgáljuk, hogy kik mennek falura, tanyára, kisvárosba, vagy Szabolcs megyébe gyógyítani, tanítani, kiderül, hogy többsé-

PALÁSTHY KLÁRA: TECHNIKA

gükben, akik maguk is falura, kisvárosba, Szabolcsba valók. (Ezeket az előnytelembenek minősített helyeken nagyobb az átlagosnál a fizikai dolgozók gyermekeinek aránya is!) Ha az említett területeken a szakember-ellátottságban semmi képp sem sikerül változást elérni, meggondolandó, vitatandó: átmenetileg és természetesen igen csekély mértékben nem kellene-e némi előnyben részesíteni az említett területekről egyetemre jelentkezőket? Szentségtörésnek tűnhet a születési hellyel kombinált felvételi pontrendszer, de ne feledjük, annál, hogy valaki ragyogó minősítéssel benzint árul, összehasonlíthatatlanul jobb állami, de egyéni szempontból is, ha egy megfelelt diplomás gazdátlan gyermekeket nevel. Vagy az efféle „állami protekció” megengedhetetlen, elég a legszűkebben ellátott helyeken több ösztöndíjat adni?

Az említett vizsgálat során fiatal diplomások majd fele elégedetlen volt szociális helyzetével, elsősorban a lakáviszonyok miatt. A kezdő szakemberek fizetését ma már szakmunkás kortársaik is elérik, sőt meghaladják. Ha egy fiatal diplomás házaspár albertletben él és kis túlzással koplalásig spórol, akkor is 5-6 esztendő kell az öröklökés belépési összegének összegyűjtéséhez. Ezen ma még csak úgy le-

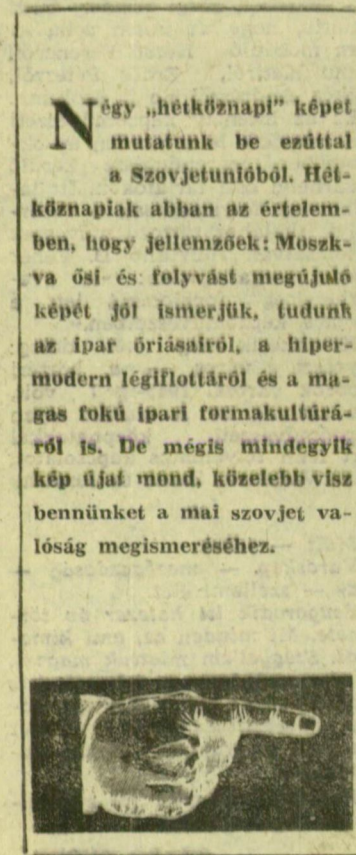
het segíteni, ha több szállodaszertől otthon épül a fiataloknak, a fiatal pároknak.

Elégedett vagyok?

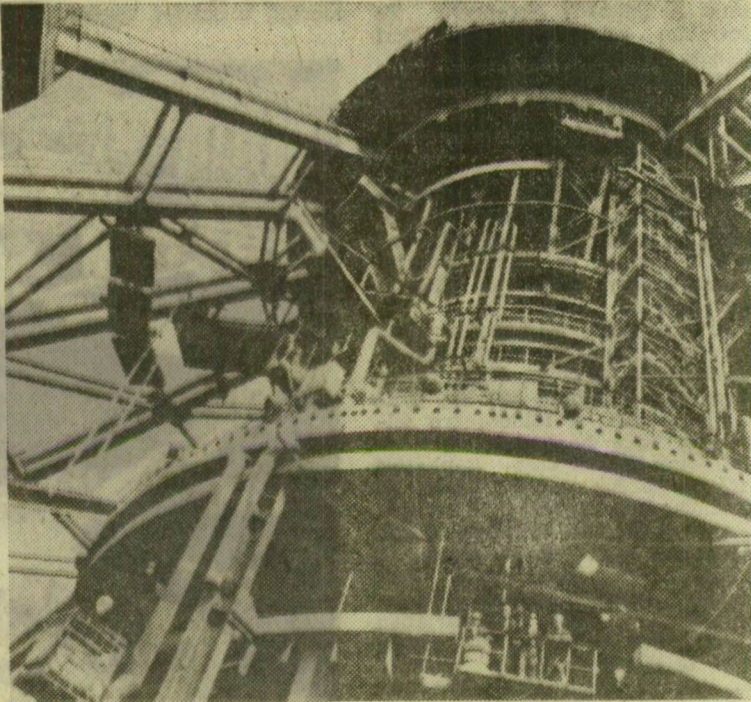
A népi ellenőrök a végzés után egy évvel, majd az idén, vagyis a harmadik-negyedik körben is kikérdezték a fiatal diplomásokat. A legszembetűnőbb eltérés, hogy míg korábban a társaság fele volt elégedetlen, ma ilyen embert elvéve találtak. Oka ennek, hogy a visszatérő vizsgálat során csak a korábban válaszolók egyharmadát találták meg (vagy választott) — tehát többen állást változtattak: bizonyára előnyösen. Mindenekelőtt persze, valós változás történt a többség sorsában, megkapta, vagy megtalálta a neki megfelelő munkát, jobb munkakörhöz, netán lakáshoz is jutott. Más adatok alapján viszont nem hallgathatjuk el, elég gyakori, már három-négy üres kör után is, hogy a fiatal szakember lemond világmegváltó terveiről, ahogy esik úgy puffan, s magának sem meri bevallani, nem így képzelte.

Ennyit kiegészítésül az itt is, ott is folyó vitákhoz. Azért is, hogy gyorsabban formálódjanak a jó szándékok, amit egyetemen, gyárban, ifjúsági szervezetben aztán érdemes valóra váltani.

PUNKÖSTI ÁRPÁD

A közeli években Moszkva minden ezer lakosára mintegy kétszáz személygépkocsi jut. A saját kocsi előnye nyilvánvalóan, ennek ellenére a moszkvaiak a városban belüli utazásra szívesebben veszik igénybe a városi közlekedési eszközöket. A levegő tisztaságának biztosításában fontos szerepet játszanak a városban belüli zöldövezetek. E tekintetben a világ fővárosai között Moszkva áll az első helyen: minden lakosra 22 négyzetméternyi zöld terület jut.

A krivoj-rog-i Lenin Fémkabinában öt-szer köbméteres nagyolvasztót szerelnek. Ez a világ legnagyobb ilyen létesítménye! (A jelenlegi legnagyobb, 4,5 köbméteres nagyolvasztó Japánban található.) Az üzembe állítás idén decemberben lesz. Valamennyi munkafolyamatot automatizálták: számítógéppel, korszerű mérő- és ellenőrző műszerekkel szerelték fel.